

Opracování povrchu jatečného těla zvířat

Ing. Iva Rašková

Zpracování živočišných produktů
4. ročník

2024/2025

Obsah

- 1 Opracování povrchu jatečného těla zvířat
  - Opracování jatečného těla prasat
  - Stahování kůže
  - Eviscerace
  - Půlení a čtvrcení zvířat
- 2 Veterinární prohlídka
  - Postupy při veterinární prohlídce
  - Třídění masa po prohlídce
- 3 Toileta - konečná úprava masa
  - Kontrola a přechod do posmrtných změn

Opracování jatečného těla zvířat

Opracování jatečného těla je důležitou součástí masného průmyslu. Proces zahrnuje několik kroků, které se liší podle druhu zvířete. Cílem je zajistit, aby maso bylo hygienické, bezpečné a připravené k dalšímu zpracování nebo distribuci. V této prezentaci se zaměříme na postupy pro prasata, skot a drůbež.

Paření prasat (1)

Prasata se před pařením sprchují a kartáčují, pak se spařují horkou vodou, párou nebo horkým vlhkým vzduchem. Pokožka nabobtná a uvolní vazivová lůžka.

Částečné paření prasat

- Tělo prasete je ponořeno do horké vody pouze do poloviny, aby se nenarušil krupón.
- Používá se při potřebě zachování specifické kvality kůže nebo masa.
- Teplota vody: 60 – 62 °C.

Paření prasat (2)

Paření na hladko

- Tělo prasete je ponořeno celé do horké vody.
- Tento krok umožňuje důkladné odstranění štětin po celém těle.
- Teplota vody: 62 – 65 °C.

Odštetinování a dočištění

Odštetinování

- Provádí se mechanicky pomocí speciálního stroje (odštetinovací válec) nebo ručně.
- Dojde k odstranění většiny štětín z povrchu kůže.
- Pro snažší odštetinování je možné použít namáčení těla prasete do směsi s kalafunou (směs ztuhne a odstraní se i se štětínami).

Dočištění

- Ruční odstranění zbylých štětín a jemných chloupků.
- Opalování může být použito pro zajištění čistoty povrchu.
- Opaluje se plynovými hořáky.

Stahování kůže

Stahování kůže

- U skotu se stahuje kůže přímo i se srstí.
- U prasat se stahuje kůže až po odštětínování.
- Drůbež se většinou z kůže nestahuje.
- Při stahování kůže nesmí dojít k oddělení svaloviny.

Způsoby stahování kůže

- Nejdříve se provedou na zvířeti naparovací řezy, které uvolní kůži od podkoží.
- Stahování kůže může být ruční (na menších jatkách) nebo mechanické, pomocí speciálního stahovacího mechanismu na moderních jatkách.

Eviscerace

Eviscerace

- Je proces, při kterém dochází k odstranění vnitřností z jatečného těla, někdy i hlavy a končetin, podle druhu zvířete.
- Je rozhodujícím krokem pro zajištění hygieny a kvality finálního produktu.
- Provádí se v přísně kontrolovaných podmínkách, neboť je zde vysoké riziko kontaminace masa.
- Velká zvířata se vykolí.
- Drůběž se kuchá.
- Zvěř se vyvrhuje.

Zásady eviscerace (1)

Zásady eviscerace

- Nesmí se proříznout trávicí trakt.
- Musí se zabránit vylití žluče.
- Musí se zabránit uvolnění obsahu trávicího traktu a močových cest tělesnými otvory (podvázání jícnu a konečníku).
- Z pánevní dutiny se vyjme část trávicí trubice (konečník) a pohlavní orgány.

Zásady eviscerace (2)

Zásady eviscerace

- Z břišní dutiny se vyjme žaludek, střeva, játra a odstraní se žlučník.
- Z dutiny hrudní se vyjme srdce a plíce.
- Z dutiny ústní se vyjme jazyk.
- Výjmuté orgány se ukládají do dopravních misek nebo se zavěšují na dopravní háky a později projdou veterinární kontrolou.

Zásady eviscerace (3)

Zásady eviscerace

- Eviscerace musí probíhat v souladu s platnými zákony a nařízeními.
- Všechny kroky musí být řádně dokumentovány.
- Pracovníci musí dodržovat přísná pravidla osobní hygieny.
- Pracovní prostor musí být pravidelně čištěn a dezinfikován.
- Musí probíhat pravidelné školení personálu v nejnovějších postupech.

Časový rámec pro evisceraci

Doba pro provedení eviscerace

- Eviscerace má být provedena co nejdříve po porážce, nejlépe do 45 minut až 1 hodiny.
- Tento čas je kritický pro minimalizaci rizika bakteriální kontaminace masa.
- Eviscerace by měla být dokončena nejpozději do 2 hodin po porážce.
- Delší prodlevy mohou výrazně zvýšit riziko mikrobiálního znečištění.
- Kontaminované části musí být bezpečně zlikvidovány.

Půlení a čtvrcení zvířat

Půlení a čtvrcení zvířat

- Jedná se o hlavní kroky v procesu zpracování jatečných těl prasat a skotu.
- Tyto operace jsou zásadní pro manipulaci, skladování, přepravu a další zpracování masa.
- Procesy se liší mezi prasaty a skotem v závislosti na velikosti a účelu zpracování.

Půlení prasat

Půlení prasat

- Po evisceraci a odstranění hlavy a končetin se tělo prasete podélně rozřízne na dvě symetrické poloviny.
- Řez se provádí podél páteře pomocí řetězové pily, což zajišťuje přesné rozdělení těla.
- Půlení usnadňuje manipulaci s tělem, které je jinak těžké a obtížně zvládnutelné.
- Zvýšení povrchu masa umožňuje rychlejší a efektivnější chlazení, čímž se zamezuje růstu mikroorganismů.
- Půlky prasat se snadněji dělí na jednotlivé části pro výrobu různých masných výrobků.

Půlení a čtvrcení skotu

Půlení

- Stejně jako u prasat se po evisceraci a odstranění hlavy a končetin tělo skotu podélně rozřízne na dvě symetrické poloviny.
- Řez se provádí podél páteře pomocí řetězové pily nebo speciálních pil.

Proces čtvrcení

- Po půlení se půlky skotu dále rozdělují na dvě části, čímž vznikají čtvrtiny.
- Přední čtvrtina zahrnuje část od krku po přední nohy, zadní čtvrtina od předních nohou po zadní nohy.

Důvody pro čtvrcení skotu

Manipulace

- Tělo skotu je větší a těžší než tělo prasete, takže čtvrcení umožňuje snazší manipulaci, skladování a přepravu.

Různé části masa

- Přední a zadní čtvrtiny se liší kvalitou masa a jeho využitím (steaky, mleté maso, dušené pokrmy).

Chlazení

- Čtvrcení zvyšuje povrch masa a tím i efektivitu chlazení, což je zásadní pro zachování kvality masa.

Shrnutí

- Půlení a čtvrcení jsou standardní postupy, které zlepšují manipulovatelnost masa, optimalizují chlazení a umožňují další specifické zpracování.
- V případě skotu je čtvrcení klíčové pro oddělení částí těla lišících se kvalitou a kulinářským využitím.
- Tyto operace jsou nezbytné pro efektivní zpracování, skladování a distribuci masa.

Obsah

- 1 Opracování povrchu jatečného těla zvířat
  - Opracování jatečného těla prasat
  - Stahování kůže
  - Eviscerace
  - Půlení a čtvrcení zvířat
- 2 Veterinární prohlídka
  - Postupy při veterinární prohlídce
  - Třídění masa po prohlídce
- 3 Toileta - konečná úprava masa
  - Kontrola a přechod do posmrtných změn

Veterinární prohlídka po porážce

- Cílem prohlídky je zajistit, že maso je bezpečné pro lidskou spotřebu.
- Prohlídka zahrnuje kontrolu orgánů, svaloviny a dalších tkání zvířete.
- Zkoumají se známky nemocí, abnormality, přítomnost parazitů a patologické změny.

Postupy při veterinární prohlídce

Vizuální kontrola

- Kontrola celého těla zvířete včetně orgánů a svaloviny.

Palpace a řezání

- Prohmatání nebo nařezání tkání pro lepší zjištění stavu vnitřních orgánů.
- Důkladná prohlídka orgánů jako játra, plíce, srdce a ledviny.

Bakteriologické a chemické testy

- V případě podezření na kontaminaci se provádějí laboratorní testy.

Třídění masa po prohlídce

Maso se hlediska veterinární požitelnosti a bezpečnosti pro spotřebitele v České republice člení podle nařízení EU a české legislativy, která definuje, zda je maso vhodné pro lidskou spotřebu. Toto hodnocení se provádí při veterinárním vyšetření zvířete před porážkou a po porážce.

Členění masa z veterinárního hlediska:

- Požitelné maso;
- Podmíněně požitelné maso;
- Nepožitelné maso.

Poživatelné maso (1)

Poživatelné maso

- Maso, které je zdravé a bezpečné pro lidskou spotřebu.
- Splňuje všechny hygienické a zdravotní normy.
- Zvíře nesmělo být nemocné nebo nevhodné pro konzumaci.
- Maso je bez patologických změn, infekcí nebo cizorodých látek (např. antibiotik nad povolený limit).
- Zpracovává se v registrovaných a kontrolovaných provozech.
- Může být bez omezení prodáváno na trhu.
- Prohlídka provedena veterinárním inspektorem.
- Musí splňovat podmínky zdravotní nezávadnosti podle nařízení (ES) č. 853/2004.

Označení požitelného masa

Označení požitelného masa

- **Kruhové razítko** je pro maso, které se prodává pouze v rámci České republiky.
- **Oválné razítko** je pro maso, které je určeno i pro export do jiných zemí Evropské unie nebo mimo ni.
- **Barva** razítka je modrozelená.
- **Obsah** razítka je zkratka země původu (např. „CZ“), číslo schváleného podniku.

Podmíněně požitelné maso

Podmíněně požitelné maso

- Maso, které může být po určitém ošetření použito k lidské spotřebě.
- Jedná se o maso obsahující mírné patologické změny, které lze odstranit.
- Ošetření zahrnuje odstranění změněné části nebo tepelné zpracování (např. sterilizace).
- Maso musí být označeno jako podmíněně vhodné a nesmí být prodáno přímo spotřebitelům bez předchozího ošetření.

Označení podmíněně požitelného masa

Označení podmíněně požitelného masa

- **Čtvercové razítko** - maso před uvedením na trh musí být tepleně zpracováno.
- **Barva** - modrozelená.
- **S úpravou** - čtvercové razítko.
- **Bez úpravy** - čtvercové razítko s těsně vepsanou kružnicí.

Nepoživatelné maso

Nepoživatelné maso

- Maso, které není vhodné pro lidskou spotřebu z důvodu nemoci nebo kontaminace.
- Musí být bezpečně zlikvidováno nebo využito pro nejdle produkty (např. krmiva).

Označení nepoživatelného masa

- **Tvar razítka** je trojúhelníkové.
- **Barva** je modrá, slouží ke znehodnocení masa (aplikována na celý povrch těla).

Obsah

- 1 Opracování povrchu jatečného těla zvířat
  - Opracování jatečného těla prasat
  - Stahování kůže
  - Eviscerace
  - Půlení a čtvrcení zvířat
- 2 Veterinární prohlídka
  - Postupy při veterinární prohlídce
  - Třídění masa po prohlídce
- 3 Toileta - konečná úprava masa
  - Kontrola a přechod do posmrtných změn

Toileta - konečná úprava masa

Toileta

- Je proces konečné úpravy masa, který zahrnuje odstranění nežádoucích částí, dočištění povrchu a přípravu masa pro další zpracování nebo distribuci.
- Cílem toalety je zajistit vysokou estetickou a hygienickou kvalitu masa, aby splňovalo požadavky trhu a bylo bezpečné pro spotřebu.

Hlavní kroky toalety (1)

Odstranění nežádoucích částí a vnitřního tuku

- Odstranění zbytků tuku, chrupavek, šlach, kůže a dalších nežádoucích částí, které mohou negativně ovlivnit vzhled nebo kvalitu masa.
- Odstranění vnitřního tuku, který je nežádoucí, zejména u masa určeného pro specifické účely nebo dietní produkty.

Dočištění povrchu masa

- Zbavení masa zbytků krve, povrchových nečistot a tkání, které by mohly ovlivnit jeho vzhled nebo skladovatelnost.
- Jemné ořezávání masa, aby se zajistilo, že na povrchu nezůstane žádná poškozená nebo nežádoucí tkáň.

Hlavní kroky toalety (2)

Sprchování masa

- Maso je sprchováno studenou vodou, aby se odstranily zbývající nečistoty a krev.
- Sprchování snižuje teplotu masa, což pomáhá zpomalit růst mikroorganismů.
- Tento krok také napomáhá k dosažení čistého a lesklého vzhledu masa.

Hlavní kroky toalety (3)

Finální úprava

- Maso je finálně tvarováno a upraveno tak, aby splňovalo požadované standardy pro distribuci.
- Zahrnuje úpravu povrchu a vzhledu jednotlivých porcí masa, aby byly jednotné co do velikosti a tvaru.

Kontrola a přechod do posmrtných změn

Kontrola kvality

- Po provedení toalety se maso podrobuje závěrečné kontrole kvality.
- Zajišťuje se, aby maso splňovalo všechny požadované hygienické a estetické normy.

Přechod do posmrtných změn

- Po dokončení toalety maso vstupuje do fáze posmrtných změn, jako je rigor mortis.
- Tyto biochemické procesy ovlivňují strukturu, chuť a texturu masa.
- Optimální posmrtné změny přispívají k dosažení požadované křehkosti a chuti masa.